

передбачається здійснення таких етапів, як формування та роз'яснення конкретної стратегії; деталізація та доопрацювання зазначеної стратегії; зміна стратегії, яку було розроблено раніше.

Стратегічний контроль передбачає здійснення спостереження за всіма напрямками виробничої і невиробничої діяльності підприємства. Він спрямований на забезпечення відповідності виконуваної діяльності встановленим цілям і передбачає виконання чотирьох етапів: визначення стандартів оцінювання; створення системи вимірювання, що надасть можливість визначити ступінь досягнення визначених раніше цілей, порівняння отриманих результатів зі стандартами, які встановили на першому етапі; оцінювання зазначених результатів діяльності.

Під коригуванням стратегії розуміють внесення керівниками необхідних змін у стратегічні плани, що в цілому мають відповідати змінам середовища функціонування підприємства.

Слід зауважити, що процес стратегічного планування на підприємстві прийнято здійснювати за допомогою спеціальних методів.

Цільовий метод планування передбачає здійснення такого планування, яке базуватиметься на ринкових потребах споживачів і попиті на товари та послуги.

Ресурсний метод передбачає зосередження на ресурсній забезпеченості підприємства.

Екстраполяційний метод базується на твердженні, що розвиток ринку відбуватиметься аналогічними темпами, що і на момент здійснення планування.

Інтерполяційний метод – це метод планування протилежний методу екстраполяції. Передбачає встановлення цілей підприємства на майбутнє, які визначатимуть значення встановлених величин планових показників.

Висновки

Здійснивши дослідження в даному напрямі можна зробити такі висновки:

1. Стратегічне планування – набір рішень і дій, які пов'язані з розробкою обґрунтованих взаємопов'язаних стратегій і

ефективних методів їх реалізації, що в цілому має призвести до досягнення підприємством його місії.

2. В основу стратегічного планування на підприємстві має бути покладений системний підхід.

3. Важливою складовою стратегічного планування є розробка стратегічного ланцюга, який подається нами в даній науковій роботі.

4. Високоєфективний процес стратегічного планування обов'язково має базуватися на принципах повноти, точності, безперервності, економічності і масовості.

5. Процес стратегічного планування складається з п'яти основних взаємопов'язаних етапів: стратегічного аналізу; встановлення цілей і розробки стратегії; стратегічного програмування; стратегічного контролю; коригування стратегії.

6. Планування на підприємстві може здійснюватися за допомогою цільового, ресурсного, екстраполяційного і інтерполяційного методів.

Список використаних джерел

1. Балог А.Г. Упорядочивание процесса разработки стратегии предприятия / А.Г. Балог // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – №6, Т. 3 (164). – С. 89–93.

2. Гурков И.Б. Интегрированная метрика стратегического процесса – попытка творческого синтеза и эмпирической апробации / И.Б. Гурков // Российский журнал менеджмента. – 2007. – №2. – С. 3–28.

3. Добровенко О.А. Еволюція поняття стратегічного планування / О.А. Добровенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – №8(123). – С. 29–32.

4. Романов О.О. Аналіз впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на ефективність маркетингу / О.О. Романов // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – №6, Т. 3 (164). – С. 114–119.

5. Фесюк В.Л. Окремі питання теоретичних засад стратегічного аналізу підприємства / В.Л. Фесюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – №5, Т. 2 (136). – С. 185–188.

6. Юрій Е.О. Роль фінансового планування у процесі планування та реалізації стратегії / Е.О. Юрій // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії: Зб. наук. праць. Вип. 3 (16): Економічні науки. – Чернівці, Технодрук, 2009. – С. 37–43.

УДК 330.131.7:658

О.М. ГЕРАСИМЕНКО,
к.е.н., доцент, Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького

Особливості побудови реєстру ризиків на основі ідентифікованих подій

У статті розкриваються особливості базових основ побудови реєстру ризиків для вітчизняних компаній в умовах мінливості зовнішнього та внутрішнього середовища. Обґрунтовано необхідність розробки реєстру ризиків компаній та проведення аналізу внутрішнім струк-

турним підрозділом з управління ризиками при прийнятті управлінських рішень.

Ключові слова: ризик, реєстр ризиків, ранжування, ідентифікація, реєстр, загрози, ймовірність.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В статье раскрываются особенности базовых основ построения реестра рисков для отечественных компаний в условиях изменчивости внешней и внутренней среды. Обоснована необходимость разработки реестра рисков компаний и проведения анализа внутренним структурным подразделением по управлению рисками при принятии управленческих решений.

Ключевые слова: риск, реестр рисков, ранжирование, идентификация, регистр, угрозы, вероятность.

The article describes the features of the basic foundations of risk registry for domestic companies in a variation of the external and internal environment. The necessity of developing risk register of companies and analyzing internal subdivision risk management in decision making.

Keywords: risk, risk register, rank, identification, register, threat likelihood.

Постановка проблеми. Актуальність управління ризиками не викликає сумнівів, однак впровадження методів управління ризиками дуже проблематичне, якщо не скоординовані процеси формування інформаційної бази, аналізу, планування та контролю ризиків.

Система управління ризиками – це комплексний підхід до вирішення проблеми контролю над ризиками, що виникають у ході діяльності компанії, що включає програму контролю над виконанням поставлених завдань, оцінку ефективності проведених контрзаходів і інших заходів, а також систему заохочення на всіх рівнях організації.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У загальній теорії управління ризиками існують ґрунтовні наукові напрацювання зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як Є.В. Бортнікова, В.В. Вітлінський, О.С. Дуброва, Л.І. Донець, А. Лобанов, В.В. Лук'янова, Н.І. Машина, Р.К. Поляков, А.О. Старостіна, О.Д. Шарапов, Д.А. Штефанич.

Метою статті є визначення ролі побудови реєстру ризиків компанії та обґрунтування необхідності його формування для підвищення ефективності системи управління ризиками.

Виклад основного матеріалу. У реєстрі визначаються фактори ризику, які можуть виникати, можливі ризикові події та наслідки їх настання, з якими може зіткнутися компанія, заходи з управління інформаційними ризиками. Як правило, в рамках постановки системи управління ризиками реєстр опрацьовується досить докладно для всіх видів ризиків, включаючи причинно-наслідкові зв'язки між ними. Далі кожен ризик, наведений у реєстрі, необхідно ранжувати виходячи з ймовірності настання ризикового події та оцінки можливого збитку. Таке ранжирування служить базою створення карти інформаційних ризиків. Взагалі, карта ризику є потужним інструментом для їх аналізу і угруповання по пріоритетах. Карта ризиків, включаючи і інформаційні ризики, виконує важливу роль в оцінці стратегічних дій компанії, в прогнозуванні та плануванні її діяльності. Процес її створення є складним і часто вимагає залучення зовнішніх консультантів.

Для забезпечення системного підходу до управління ризиками існує необхідний комплекс документів, таких як:

1. Політика управління ризиками.
2. Корпоративний стандарт управління ризиками.
3. Методології управління ризиками (регламенти, форми звітів).
4. Реєстр ризиків.
5. Положення про підрозділ з управління ризиками.
6. Посадові інструкції, що включають функції з управління ризиками.
7. Карта ризиків.

Реєстр ризиків є одним із найважливіших документів, яким керується у своїй діяльності підрозділ з управління ризиками. Тож необхідно з'ясувати, що даний документ представляє собою.

Реєстр ризиків – це документ, що містить результати якісного аналізу ризиків, кількісного аналізу ризиків та планування реагування на ризики. Реєстр ризиків докладно розглядає всі відомі ризики і включає опис, категорію, причину, ймовірність, вплив на цілі, передбачувані дії у відповідь, власників і поточний стан. Реєстр ризиків є елементом плану управління ризиками у компанії.

Ідентифікація ризиків та наявність реального об'єктивного погляду на наявні ризики є однією з основ ефективного управління ризиками, які сприяють у досягненні поставлених цілей компанії.

Результатом ідентифікації ризиків має стати реєстр ризиків, який міститиме перелік виявлених ризиків; потенційні реакції на них з боку підприємства; основні фактори, які зумовлюють виявлені ризики; та додаткові категорії, введені в процесі ідентифікації [1].

Ідентифікація ризиків надає інструмент для реєстрації та заявлення можливих негативних подій, які можуть негативно вплинути на досягнення цілей і завдань, поставлених перед компанією і кожним його працівником, а також визначення напрямку і необхідності удосконалення процесу управління ризиками. Ідентифікація ризиків дозволяє підвищити рівень впевненості в досягненні поставлених завдань шляхом отримання огляду ризиків та їх основних характеристик, визначення взаємозв'язку ризиків одне з одним, ранжирування рівня ризиків компанії, підвищення обізнаності про ризики і методи їх управління, а також концентрації уваги на найбільш критичних ризиках.

Власник ризику – це особа (працівник / структурний підрозділ / уповноважений орган), відповідальна за всі аспекти управління визначеним ризиком, зокрема, зниження ймовірності реалізації ризику та / або зниження можливого впливу наслідків від реалізації ризику на компанію.

Властивий ризик – це ризик для компанії у відсутності дій з боку керівництва по зміні ймовірності виникнення або ступеня впливу даного ризику;

Залишковий ризик – це ризик, що залишається після прийняття працівниками компанії заходів з реагування на ризик.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Компанія ідентифікує потенційні події, які можуть впливати на організацію та визначає, чи становлять вони собою можливості або ризики. Події з негативним впливом являють собою ризики, які вимагають проведення оцінки та термінове реагування. Події з позитивним впливом являють собою можливості, враховані в процесі розробки стратегії і встановлення цілей на майбутнє. При ідентифікації подій розглядаються різні внутрішні і зовнішні фактори, спроможні викликати ризики і відкрити можливості в масштабах всієї компанії.

Кожен працівник структурного підрозділу компанії на постійній основі ідентифікує й оцінює ризики, що впливають на досягнення поставлених цілей та завдань перед компанією і зокрема перед кожним працівником. Своє бачення наявних ризиків кожен працівник відображає в опитувальних листах або під час інших заходів, що проводяться відповідальним підрозділом з управління ризиками, спрямованих на ідентифікацію та оцінку ризиків для компанії.

Реєстр ризиків переглядається, уточнюється або доповнюється на щорічній основі та/(або) по мірі надходження інформації про ризики, що надається структурними підрозділами компанії при ідентифікації нових або зміни статусу існуючих ризиків до підрозділу компанії, відповідального за управління ризиками. При включенні до реєстру ризиків нового або зміни статусу існуючого ризику з потенційним впливом вище рівня стримуючої здатності та високою ймовірністю його реалізації, структурний підрозділ компанії, відповідальний за управління ризиками доводить інформацію про такий ризик з пропозиціями про його мінімізацію до відома президента компанії.

Дана інформація реєструється в реєстрі в процесі ідентифікації. Крім того, в реєстрі передбачені поля, які заповнюються в процесі подальшої роботи, зокрема при оцінюванні і обробці ризиків. Вони визначають:

- ймовірність настання ризику;

- тяжкість наслідків;
- можливі заходи регулювання та фінансування даного ризику;
- способи контролю рівня ризику та ефективності управління ним.

На основі ідентифікованих подій складається реєстр ризиків, який являє собою систематизований перелік усіх ризиків, з якими стикається компанія. Підрозділ, відповідальний за управління ризиками, щорічно подає керівництву компанії реєстр ризиків на консолідованій основі за визначеною формою (табл. 1).

Для ідентифікації ризиків використовується комбінація різних методик та інструментів. Події ідентифікуються як з точки зору минулого досвіду, так і з точки зору майбутніх можливих подій.

Ідентифікація ризиків на основі поставлених цілей і завдань. На основі поставлених цілей або системи збалансованих показників визначаються потенційні події, які можуть вплинути на їх досягнення. Події ідентифікуються власниками ризиків і проходять узгодження з відповідальним підрозділом по управлінню ризиками, і на цій основі складається (або коректується або доповнюється) реєстр ризиків – перелік ризиків, властивих конкретній організації і (або) пов'язаних з її діяльністю.

Галузеві та міжнародні порівняння. Реєстр ризиків складається на основі переліку потенційних подій, характерних для підприємств, подібних компанії і (або) дочірніх організацій по галузевій спеціалізації або функціональній діяльності.

Семінари та обговорення. Реєстр ризиків складається на основі організованого обговорення (мозковий штурм, круглий стіл і т.д.) потенційних подій, які можуть впливати на компанію і на досягнення її цілей, з працівниками компанії. Такі обговорення можуть проводитися в рамках кожного структурного підрозділу для визначення подій (ризиків), що

Таблиця 1. Реєстр ризиків

Підрозділ: _____
 Посада: _____
 Реєстр ризиків

№	Ризик або загроза для досягнення поставлених задач/цілей	Причини виникнення ризику	Опис можливих наслідків від реалізації ризику	План заходів з реагування на ризики		Оцінка ефективності дій на випадок реалізації ризику	Оцінка ризику (залишковий ризик)			Власник ризику
				попереджувальні заходи	особа/ підрозділ, відповідальний за захід		ймовірність реалізації ризику	оцінка впливу негативних наслідків від реалізації ризику	рейтинг ризику	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

РОЗРОБЛЕНО:

_____ підпис _____ підпис
 керівник підрозділу П.І.Б.

ПОГОДЖЕНО:

_____ підпис _____ підпис
 керівник підрозділу П.І.Б.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

впливають на діяльність кожного такого підрозділу, потім результати інтегруються в єдиний реєстр (або доповнюється / коректується існуючий реєстр)

Інтерв'ювання. Відповідальний підрозділ з управління ризиками, проводить цільове інтерв'ювання ключових працівників (експертів) компанії для відкритого обговорення існуючих і потенційних ризиків і шляхів їх управління. Зазвичай такі інтерв'ю проводяться з керівниками структурних підрозділів компанії.

База історичних даних ризиків і збитків, що відбулись. Компанія веде постійний моніторинг ризиків і збитків, що настали, інформація про які також дозволяє ідентифікувати події, що мають негативний ефект на діяльність товариства. Крім цього, база даних ризиків і збитків, що відбулись є доброю основою для кількісної оцінки ризиків. База даних формується на основі звітності структурних підрозділів компанії, а також може включати дані із зовнішніх джерел. Ідентифіковані події та ризики систематизуються у формі реєстру ризиків. Форма і рівень деталізації реєстру ризиків можуть змінюватися з розвитком системи управління ризиками. Групування ризиків може бути здійснене виходячи з природи ризиків, їх взаємозв'язку, а також на основі інших факторів (наприклад, використання конкретних методів управління ризиками).

Систематизація ідентифікованих ризиків дозволяє:

1) досягти послідовності в класифікації та кількісної оцінки ризиків, яка дозволяє покращити порівняння профілю ризиків (по бізнес-процесам, структурним підрозділам, проектам і т.д.);

2) надати платформу для побудови більш складних інструментів та технологій кількісної оцінки ризиків;

3) надати можливість для узгодженого керування та контролювання ризиків компанії.

Реєстр ризиків компанії являє собою перелік ризиків, з якими стикається компанія у своїй діяльності, розподілених за сімома основними категоріям ризиків, який також включає різні сценарії можливої реалізації ризику. По кожному ризику визначені власники ризику.

Для класифікації ризиків використовується групування ризиків за такими категоріями:

– *ризик втрати репутації* – ризик значного погіршення репутації компанії або її втрати внаслідок реалізації ризиків компанії;

– *стратегічний ризик* – ризик виникнення збитків внаслідок зміни або помилок (недоліків) при визначенні та реалізації стратегії діяльності і розвитку компанії, зміни політичного середовища, регіональної кон'юнктури, галузевого спаду, і інших зовнішніх факторів системного характеру;

– *фінансовий ризик* – включає ризики, пов'язані зі структурою капіталу компанії, зниженням прибутковості, коливаннями валютних курсів, кредитними ризиками та коливаннями процентних ставок і т.д.;

– *інформаційно-технологічний ризик* – ризик втрат внаслідок збоїв і відмов інформаційних систем, програм або баз

даних, систем передачі інформації і іншого технологічного обладнання, необхідного для здійснення діяльності компанії;

– *крайновий ризик* – ризик нездатності контрагента виконувати свої зобов'язання перед компанією внаслідок зміни економічної ситуації, політичної обстановки, появи обмежень державних органів іноземної держави і т.п.;

– *проектний ризик* – ризик втрат, пов'язаний з неналежною реалізацією поточних інвестицій, а також інвестиційних проектів, передбачених інвестиційною програмою компанії, в тому числі невиконання інвестиційної програми;

– *екологічний ризик* – ризик нанесення шкоди навколишньому середовищу в результаті діяльності компанії;

– *операційний ризик* – ризик виникнення збитків у результаті недоліків або помилок в ході здійснення внутрішніх процесів, допущених з боку працівників (включаючи ризики персоналу), функціонування інформаційних систем і технологій (технологічні ризики), а також внаслідок зовнішніх подій;

– *нормативний (правовий) ризик* – ризик виникнення втрат внаслідок недотримання компанією вимог законодавства, у тому числі нормативних правових актів, а також внутрішніх правил та процедур;

– *виробничий ризик* – ризик втрат, що виникає внаслідок недотримання заходів безпеки на залізничному транспорті, який може привести до наступних наслідків: аварії; особливі випадки браку в роботі; ускладнення в роботі; до інших порушень безпеки руху.

Відповідальним за проведення заходів з ідентифікації ризиків та формування реєстра ризиків є відповідальний підрозділ з управління ризиками. Реєстр ризиків підлягає узгодженню з власниками ризиків. Структурні підрозділи компанії відповідальні за надання інформації про ризики в структурний підрозділ компанії, відповідальний за управління ризиками [2].

У результаті формується великий список можливих ризиків. Застосовуючи правило 80/20 (20% ризиків викликають 80% проблем), кількість ризиків обмежується прийнятним рівнем. У разі відсутності статистичної інформації про виникнення ризиків обмеження рекомендовано виконувати після проведення їх якісної оцінки.

Реєстр ризиків повинен містити всі внутрішні і зовнішні ризики компанії. Він розробляється, періодично оновлюється і затверджується відповідно до корпоративного стандарту управління ризиками. Реєстр ризиків має містити інформацію про кореляції між ризиками. Іншими словами, в реєстрі ризиків компанії повинна міститися інформація про причинно-наслідковий зв'язки між ризиками, що містяться в реєстрі ризиків компанії [3].

При відсутній можливості якось зменшити ймовірність виникнення ризику обирається стратегія на мінімізацію наслідків виникнення ризику. Основним інструментом протидії ризикам цього типу є створення запасів і резервів. Прикладом такого ризику може служити затримка при митному оформленні, а на вирішення можливих проблем буде

Таблиця 2. Приклад реєстру ризиків на етапі планування реагування на ризики

№	Ризик	Індекс ризику	Відповідальна особа	Стратегія	Поточний статус
1	Невиконання строків фінансування замовником	12	Петренко О.А.	Фінансування робіт виконувати за рахунок власних ресурсів	Ризик не реалізований
2	Відсутність чітких строків технічної підтримки	12	Іваненко Г.Д.	Повідомити замовника про обсяги та строки технічної підтримки. Запропонувати замовнику підписати договір на розширену технічну підтримку	Ризик не реалізований
3	...				
4					

необхідно затратити додатковий час. Результатом даного етапу є додавання до реєстру ризиків плану дій на випадок запланованих позаштатних ситуацій. Приблизний формат реєстру ризиків на даному етапі представлений в табл. 2.

Отримана з різних джерел інформація про виявлені ризики збирається в інформаційній системі з управління ризиками. Її основою є так званий реєстр ризиків. У ньому зібрані дані структуруються певним чином (зазвичай у табличному вигляді), що дозволяє їх наочно представляти і порівнювати. Єдиної рекомендованої форми реєстру немає. Однак у більшості випадків в ньому присутні поля, що визначають для кожного ризику:

- категорію за різними критеріями класифікації;
- види цінностей, підданих дії даного ризику;
- основні причини реалізації ризику;
- опис небезпечних подій;
- види впливу небезпечних подій на цінності при реалізації даного ризику;
- перелік факторів, що впливають на ймовірність і тяжкість реалізації ризику (фактори ризику);
- співробітників або підрозділу, відповідальних за роботу з даним ризиком.

Подання щодо повноти (ступеня подробности) інформації по кожному полю також різні. Зайве деталізована інформація вимагає великих трудових витрат на її збір і реєстрацію, вона може погано піддаватися формалізації і обробці. У той же час поверхневий опис не дозволяє виявляти аспекти ризику. Завданням ризик-менеджера є вибір такої структури і формату заповнення реєстру ризиків, які найбільш адекватно відповідають цілям системи управління ризиками та наявним трудовим і інформаційним ресурсів організації.

У реєстрі ризиків має міститися інформація про причини і наслідки кожного ризику, при цьому логічно, що в якості причин і наслідків одного ризику (випадкової події) можуть бути зазначені інші ризики (випадкові події), що містяться в реєстрі. Тим самим може забезпечуватися інформація про причинно-наслідкові зв'язки між ризиками компанії в реєстрі [4].

Оновлення реєстру ризиків відбувається на підставі інформації, одержуваної від якісного аналізу ризиків:

- список пріоритетів ризиків проекту;
- ризики, згруповані за категоріями;
- список ризиків, що вимагають негайного реагування;
- список ризиків для додаткового аналізу і реагування;

– список ризиків з низьким пріоритетом, що потребують спостереження;

– тренди результатів якісного аналізу ризиків.

У процесі ідентифікації ризиків починається формування реєстру ризиків, в процесі якісного аналізу ризиків виконується його оновлення, під час кількісного аналізу ризиків відбувається повторне оновлення реєстру. Реєстр ризиків є складовою частиною плану управління компанією. Результат аналізу, у вигляді розподілу кумулятивних ймовірностей, з урахуванням толерантності до ризику учасників проекту, дозволяє коригувати вартісну і тимчасову складові резерву на непередбачені обставини. Тренди результатів кількісного аналізу ризиків можуть сприяти ухваленню рішень, що впливають на реагування на ризики.

Можливі труднощі при формуванні реєстру ризиків:

1. Поверхнева або надмірна деталізація при визначенні ризиків компанії;
2. Ігнорування внутрішніх або зовнішніх факторів при виявленні ризиків;
3. Визначення власників ризиків і заходів з управління ризиками.

Замість того, щоб заповнювати реєстр загальними ризиками, що не потребують спеціального реагування, крім належного виконання робіт, необхідно звертати увагу на виявлення реальних ризиків, що можуть бути неочікувані. Це ризики, що потребують спеціальної уваги та планування рішень про те, як і що з ними робити, так як вони не відносяться до стандартних робочих процедур. Типові ризики для діяльності компанії повинні бути розташовані окремо від реєстру ризиків, а до нього заносити лише ті ризики, що становлять реальну загрозу або можливість.

Висновки

Отже, за непотрапляння типових ризиків до реєстру ризиків відповідає ризик-менеджер. Саме він приймає рішення про те, чи є пропонувані ризик обґрунтованими та чи необхідно його включати до реєстру ризиків. Він повинен мати чітку позицію щодо того, що має включатися до реєстру ризиків, а що ні та чому саме. Саме це гарантує виключення загальних ризиків (а також таких елементів, що не є ризиками як факти, проблеми, причини, дії, небезпеки тощо), що допоможе зберегти реєстр ризиків для тих ризиків, що становлять серйозну загрозу компанії.

Список використаних джерел

1. Ніколайчук М.В. Ідентифікація ризиків підприємства / М.В. Ніколайчук, О.О. Терещенко – Матеріали наукової конференції [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/nikolaychuk-mv-den-prof-tereschenko-oo-identifikatsiya-rizikiv-pidpriemstva/>
2. Старинская А. Ставка на карту рисков / А. Старинская // «СТРАТЕГИИ». – 2007. – №6.

3. Risk Management: предотвращение проблем vs. ведение регистра рисков [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://habrahabr.ru/post/128370/>

4. Грекул В.И. Управление внедрением информационных систем / В.И. Грекул, Н.Л. Коровкина, Г.Н. Денищенко – [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.intuit.ru/department/itmngt/isiman/7/3.html>

УДК 332:324.2

О.В. ВЕЛИЧКО,

к.е.н., Національний університет біоресурсів і природокористування України

Стратегічні пріоритети ефективного використання земельного потенціалу сільськогосподарських підприємств

У статті розглянуто екологічні проблеми землекористування, чинники погіршення екологічного стану земельних ресурсів регіону та обґрунтовано стратегічні заходи щодо підвищення рівня ефективного використання земельного потенціалу на сільськогосподарських підприємствах.

Ключові слова: земля, потенціал, земельні ресурси, ефективність, сільськогосподарські підприємства.

В статье рассмотрены экологические проблемы землепользования, факторы ухудшения экологического состояния земельных ресурсов региона и обоснованы стратегические принципы относительно повышения уровня эффективного использования земельного потенциала на сельскохозяйственных предприятиях.

Ключевые слова: земля, потенциал, земельные ресурсы, эффективность, сельскохозяйственные предприятия.

In the article the ecological problems of land-tenure, factors of worsening of the ecological state of the landed resources of region and grounded strategic principles, are considered in relation to the increase of level of the effective use of the landed potential in agricultural enterprises.

Keywords: earth, potential, landed resources, efficiency, agricultural enterprises.

Постановка проблеми. На сучасному етапі функціонування ринкової економіки в Україні особливої актуальності набувають питання підвищення ефективності використання і відтворення земельного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Кардинальні зміни земельних відносин, які склалися за час проведення земельної реформи в нашій країні, визначили новий характер і зміст соціально-економічних проблем землекористування: утворення нової земельної власності, її поділ і збільшення, передача прав на

земельні ділянки (паї) землекористувачам, передача земель в оренду, впорядкування земельної власності з ліквідацією недоліків, охорона земель і раціональне землекористування. Виникла потреба максимального задоволення економічних інтересів землевласників і землекористувачів, найбільш повного й ефективного використання виробничого потенціалу господарств і закріплених за ними земель при суворому дотриманні особливих режимів і умов використання земельних ресурсів.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Визначальна роль створення умов економічного регулювання земельних відносин зумовлена ефективністю використання та відтворення останніх. На сьогодні цими питаннями займаються такі вчені, як А.М. Третяк, В.М. Трегобчук, П.Т. Саблук, М.Г. Ступень, В.Я. Месель-Веселяк, Г.Д. Гуцуляк, Д.І. Добряк, І.Р. Михасюк, Є.Й. Майовець, М.М. Федоров, та багато інших. Головна проблематика досліджень вчених зводиться до вдосконалення методичних положень підвищення ефективності використання земельного потенціалу України. Однак, високо оцінюючи надбання вітчизняних та зарубіжних вчених, звертаємо увагу на те, що ефективність використання земельного потенціалу сільськогосподарського призначення потребує подальшого поглибленого вивчення і вдосконалення.

Метою статті є вивчення сучасного стану земельних ресурсів у сфері соціально-економічних перетворень та розробка пропозицій щодо підвищення рівня ефективного використання земельного потенціалу в сільськогосподарських підприємствах регіону.

Виклад основного матеріалу. Проблема ефективності використання земельних ресурсів в Україні дедалі більше ускладнюється у зв'язку з наростаючою комплексністю її характеру. Особливо це стосується таких аспектів, як технологічний, економічний, соціальний та екологічний. На сьогодні рівень використання земель в Україні настільки критичний,